

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Sep., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

ONA TILI O‘QITISH METODIKASI DARSLARIDA TALABALAR KREATIV FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI

Hasanova Salomat Qo‘chqorovna
Urganch davlat universiteti

Annotasiya:

Maqolada bugungi kunda O‘zbekistonda ta’lim sohasini muhim innovatsion o‘zgarishlar maydoniga aylangani, mamlakatimizda ta’lim sifati yuqori darajaga ko‘tarilayotganligi haqida so‘z yuritilgan. Agar bunday o‘zgarishlarning asosida ta’lim jarayonida nostandart yondashuvlar keng qo‘llanilsa, ta’limning barcha darajalarida uning fundamental, uzluksizligi va uzviyligini saqlash orqali muammoli ta’lim texnologiyalarini o‘quv jarayoniga joriy etish dolzarb muammolardan biri sifatida namoyon bo‘lishi haqida fikr bildirilgan.

Kalit so‘zlar: kreativ faoliyat, ijodkorlik, ona tili metodikasi, muammoli ta’lim.

Har qanday boshqa texnologiya kabi muammoli o‘qitish texnologiyasi Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar talabani kognitiv faoliyatini tashkil etish va o‘quv jarayonini nazorat qilishdan iborat bo‘lgan bikomponentli hamda mazkur texnologiyaga asoslangan ko‘p komponentli innovatsiya oliy ta’limga xos bo‘lib, quyidagicha shakllantiriladi: “ta’lim maqsadlari, ta’lim mazmuni, motivatsiya va o‘qitish vositalari, o‘qituvchi va talabalar, yakuniy ta’lim natijalari”. Bugungi kunda OTMlarda innovatsion texnologiyalarni joriy etish jarayoni bir qator ob‘ektiv sabablarga ko‘ra sust bormoqda. Masalan, ko‘p yillar davomida talabalarni o‘qitishning an‘anaviy usullaridan foydalangan o‘qituvchilar hech narsani o‘zgartirishni, o‘rganishni, ishlab chiqishni xohlamaydilar, odatiy bo‘lmagan pedagogik qarorlarni qabul qilishni rad etadilar, chunki qobiliyatlaridagi noaniqlik, o‘z-o‘zini anglashning pastligi yangi bilim va pedagogik mahoratni egallashga salbiy ta’sir qiladi.

Materiallar, metodlar, tahlil va muhokama. Muammoli ta’lim texnologiyasining muhim jihatlaridan biri-bu talabalarning kognitiv faoliyatini boshqarish. V.P.Simonov o‘quv jarayonining boshqaruvchisi sifatida o‘qituvchi faoliyatida 4 ta funksiyani belgilaydi: maqsadni belgilash yoki faoliyatni loyihalash, muloqot o‘rnatish, faoliyatni mazmunli tashkil etish va faoliyatni tahlil qilish orqali samarali natijaga erishish. Uning fikriga ko‘ra, pedagogik boshqaruv doimiy rivojlanayotgan jarayon, faol, dinamik tizim sifatida qaraladi, u nafaqat boshqariladigan, balki o‘z-

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Sep., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

o‘zini boshqarish, o‘zini o‘zi takomillashtirish, o‘z-o‘zini boshqarish ta‘sirida va ishtirokida rivojlanish... Oliy ta‘lim muassasasida talabaning faoliyati kelajakdagi kasbiy faoliyat asoslarini egallashga qaratilgan bo‘lib, o‘z-o‘zini tarbiyalash va o‘zini takomillashtirish ko‘nikmalarini olish bilan bog‘liq.

Talabalarning kognitiv faoliyati mohiyati ilmiy-tadqiqot institutida ilmiy xodimlarning ishiga o‘xshash bo‘lishi kerak bo‘lgan kasbiy bilim, mahorat va ko‘nikmalarning ona tili jihatdan o‘zlashtirishga asoslanadi: “Oliy o‘quv yurtlarida o‘quv jarayonining samaradorligi talabalar faoliyatida tadqiqot darajasidan sezilarli darajada ustunlik mavjud bo‘lgandagina kuchayadi va o‘qitish metodlari talabalarni ilmiy bilimlar bilan qurollantirib, izlanish qobiliyatlarini rivojlantirishga hissa qo‘shadi”.

Intellektual ravishda talabaning kognitiv faoliyati maqsadli bo‘lishi, o‘qituvchi tomonidan rejalashtirilishi, ro‘yobga chiqarish jarayonini muvofiqlashtirishi va tegishli nazoratni amalga oshirishi kerak. O‘qituvchi tomonidan kognitiv faoliyatni boshqarish juda mas‘uliyatli va mashaqqatli vazifa, chunki bu birinchi navbatda talaba tomonidan bilimlarni o‘zlashtirishni o‘z ichiga oladi va o‘qituvchidan yuqori ilmiy professionallik talab etiladi.

O‘qitish muvaffaqiyati ko‘p jihatdan o‘rganish motivatsiyasiga, uning talaba uchun shaxsiy ma‘nosiga bog‘liq. Shaxsga yo‘naltirilgan didaktika o‘zi bergan savolga javob olishga qiziqqan talabani individual izlashni ta‘minlashga asoslanadi. Ona tili fanida o‘qituvchi boshqa fanlardan farqli o‘laroq, o‘quv rejasining barcha fanlari - matematika, tarbiya, o‘qish, ijtimoiy fanlar bilan integratsiyalashgan holda umumiy mazmuni amalga oshirish uchun eng katta imkoniyatga ega. Haddan tashqari mavzuli materiallardan foydalanish kontentni tegishli, foydali va shaxsan ahamiyatli qilish imkonini beradi. Shunday qilib, didaktik tarkibni malakali tanlash bolaning aqliy jarayonlarini rivojlantirishga va kognitiv qiziqishni shakllantirishga yordam beradi.

Fanni mazmunli va qiziqarli bo‘lishi uchun o‘qitish tarkibi quyidagicha bo‘lishi kerak:

- hayratlantiruvchi
- muammoli
- taxminlarning mavjudligi
- rad etish imkoni mavjudligi
- fikrlarning bir-biriga mos kelmasligi
- noaniqlik

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Sep., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Kreativ faoliyatga asoslangan muammoli materialning mazmunini qurishda yuqoridagi elementlarni mashg'ulot jarayoniga kiritish zarur.

XULOSA

Jahon tajribasidan ma'lumki, kognitiv faoliyatni boshqarishda mantiqiy masalalar, nostandart savollar, muammoli vaziyatlar hosil qiluvchi masalalar muhim ahamiyat kasb etadi. Talabalarning kreativ faoliyatini rivojlantirish maqsadida ushbu muammoli topshiriqlar va keyslar yordamida aqliy faoliyatni rivojlantirish, kreativ va mantiqiy fikrlash, xotira mustahkamligini rivojlantirishga erishiladi. Xulosa sifatida ta'kidlash mumkinki, talabalarga Ona til o'qish metodikasi kursi mavzularini o'qitish jarayonida yuqoridagi topshiriqlardan foydalanish ularning o'zini o'zi boshqarish, tarbiyalash, kreativ fikrlashini rivojlantirish acocida ijodkorlik faoliyatiga jalb etish, tanqidiy fikrlash va ijodiy qobiliyatni takomillashtirish, yuqori saviyadagi yetuk mutaxassis bo'lib yetishi va kreativ faoliyani rivojlanishi e'tiborga olinadi. Shunday qilib, talabalar unchalik murakkab bo'lmagan mashqlarni tahlili davomida ona tilining zamonaviy yo'nalishlaridan biri bo'lgan differensial o'yinlar sohasiga qadam qo'yadilar. Tavsiya qilingan adabiyotlar bilan tanishish esa bu soha masalalari, ularni tahlil usullari bilan tanishish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Murdock M. C., & Ganim R. M. (1993). Creativity and humor: Integration and incongruity. *Journal of Creative Behavior*, 27, 57–70. <http://dx.doi.org/10.1002/j.2162-6057.1993.tb01387>.
2. M. Tojiboeva. Yoshlar intellektual kamolotida ijodiy tafakkur va kreativlikning o'rni. Yangilanayotgan jamiyatda yoshlarning ijtimoiy faolligi: muammo va yechimlar mavzuidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi maqolalar to'plami – Toshkent: “Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi”, 2020. – 296 b., 52-bet
3. Aripdjanova A. Ta'limni axborotlashtirish sharoitida oliy ta'lim muassasalari pedagoglarining kreativ salohiyatini rivojlantirish PhD dissertatsiyasi avtoreferati. – T.: 2018. – B.49
4. Pedagogicheskiy menedjment, Simonov V.P., 1999.
5. Sayidahmedov N.S., Abdurahimov S.A. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. – T.: O'zR OO'MTV TDTU qoshidagi Oliy injenerlik pedagogika instituti, 2010. – 224 b.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Sep., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

6. Adizova, Nodira. "Mikrotoponimlar tasnifi (Buxoro viloyati misolida)." *Obshchestvo i innovatsii* 3.3/S (2022): 128-132. 7. Bakhtiyorovna, Adizova Nodira, and Jamolova Lyubat Ilkhomovna. "Ta'lim Muassasalarida Ta'lim-Tarbiya Jarayonlarida Interfaol Metodlardan Foydalanishning Hozirgi Kundagi Holati." *Spanish Journal of Innovation and Integrity* 5 (2022): 330-333.

E- Conference Series

Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

E- CONFERENCE
SERIES